

Hummel, Gubaidulina, Chučková

MARK KROLL A ALEXANDER PLATZNER

1. marec 2024

Hummel, Gubaidulina, Čučková

J. Urdová, F. Výrostko, J. Stahl Novosedlíková

Real Music House 2023

Ako si možno vysvetliť dramaturgiu nahrávky, na ktorej figurujú diela Johanna Nepomuka Hummela, Sofije Gubaiduliny a Lucie Čučkovej? Samozrejme, mohli by sme hľadať paralely: na jednej strane je tu zdanlivá

spätosť s Bratislavou (Hummel, Chuťková), a potom fenomén, ktorý by sa dal označiť ako „komorná tvorba skladateľiek strednej a východnej Európy neskorého 20. a raného 21. storočia“ (Gubaidulina, Chuťková). Neveľmi presvedčivé a o to menej pravdepodobné; za neprítomnosťou jednotiaceho prvku budú asi obmedzené príležitosti, čo interpretov núti podávať veľké porcie na malých tanieroch.

Po Hummelovej *Sonáte pre klavír a violu a Es dur op. 5* č. 3 však Urdová nesiahla náhodou. Skladba je zaujímavá okolnosťami svojho vzniku, pravdepodobne na sklonku Hummelovho európskeho turné, na ktoré sa v sprievode svojho otca vybral klavirista ako zázračné dieťa, no o niekoľko rokov neskôr sa z neho vrátil už ako virtuóz a skladateľ medzinárodného formátu. Urdová spolu s tvorivým tímom pod vedením režiséra Kamila Žišku túto pozoruhodnú časť hudobných dejín pútavo spracovala do hudobnej inscenácie *Hummel v Edinburghu*, kde aj s pomocou *Sonáty*, ktorá sa u nás prakticky neuvádza, priblížila príbeh mladého skladateľa malým poslucháčom. Projekt premiérovaný v máji 2021 bude možné s deťmi navštíviť aj tento rok, opäť v máji.

V [Hummelovej](#) *Sonáte* jednoznačne víťazí srdce nad hlavou. Prím tu hrá spontánnosť, skladba v podaní dvoch Júlií – Urdovej a [Stahl Novosedlíkovej](#) –, prekypuje odzbrojujúcou sviežosťou, z ktorej na povrch preniká prirodzenosť, odkazujúca k tradíciám domáceho muzicírovania, čo sa s mladistvým espiritom Hummelovej *Sonáty* dobre dopĺňa. Priestor na analytickejší prístup a maximálne sústredenie však vytvára dvojlistok trií, predovšetkým [Gubaidulinin](#)

Quasi hoquetus. Práve tu sa ukazuje stupeň interpretačnej intenzity, ktorú je ansámbl schopný vyvinúť.

Quasi hoquetus prekypuje symbolizmom a duchovnosťou, čerpá z tradičných modelov a rozvíja ich súčasnou imagináciou. Trio, kde sa k už spomínaným protagonistkám pripája kontrabasista [František Výrostko](#), podáva skladbu s vyvinutým zmyslom pre transparentnosť a proporcie zvuku, nestrácajúc z dohľadu architektúru skladby, v ktorej je tvorivá sloboda exaktne ohraničená matematicky vyjadreným symbolizmom.

Celkom iná estetika dominuje kompozícii *Metro 90* [L. Chuťkovej](#). V skladbe, ktorá vznikla na objednávku ansámbľu, Chuťková opäť potvrdzuje, že je u nás azda jediná, kto problematike rytmu venuje pozornosť na tej najelementárnejšej úrovni. Súbor charakteristickú temnú grotesku odcudzenej mechanickej pulzácie stvárňuje s potrebnou plasticnosťou, vďaka čomu ožíva v podobe rovnako obludnej a pokrútenej ako postavy z Pišťankových románov. V závere ju náhle vystrieda akýsi mdlý „postsedliacky“ pastoralizmus vzdialene bučiaceho kontrabasu.

Nemôžem si pomôcť, ale ansámbľu aj napriek zasvätenosti jeho umeleckej vedúcej vo veciach hummelovských tak či onak pristane viac súčasná hudba. Veľmi zaujímavou by pre toto obsadenie bola napríklad nahrávka diel skladateľov rovnakej generácie, ako sú samotní členovia súboru. Dúfajme, že absencia názvu trojčlenného súboru nie je predzvesťou toho, že ide iba o dočasnú spoluprácu. Bola by to škoda, pretože komorných ansámbľov, ktoré sa suverénne pohybujú

v neprebádaných vodách súčasnej hudby a zároveň aj v osvedčenom teréne klasického repertoáru, u nás nemáme nazvyš.

ALEXANDER PLATZNER

K Hummelovej Sonáte pre klavír a violu Es dur op. 5 č. 3

Johann Nepomuk Hummel skomponoval pre violu dve závažné diela: *Sonátu pre klavír a violu Es dur op. 5 č. 3*, ktorej záznam sa nachádza na tomto CD, a *Potpourri pre violu a orchester op. 94*, ktoré napísal v r. 1820 pre violistu Antona Schmiedla, člena Saského dvorného orchestra v Drážďanoch. (Hummel skladbu neskôr zaranžoval pre violončelo a orchester.) *Potpourri*, ktoré je Hummelovým obľúbeným žánrom, predstavuje nádhernú kombináciu tém z Mozartových opier Don Giovanni, Figarova svadba, Únos zo serailu a Rossiniho opery Tancredi. Avšak violová sonáta je niečo úplne iné: je to seriózny, zručne skomponovaný príklad ranoklasicistickej inštrumentálnej sonáty a z mnohých ohľadov ju môžeme považovať za Hummelovo prvé závažné dielo v oblasti komornej hudby.

Hummel vydal túto sonátu okolo r. 1798, keď žil vo Viedni a pokúšal sa súperiť s Beethovenom o pozíciu jedného z najpoprednejších klaviristov, učiteľov klavíra a klavírnych virtuózov mesta. Je pozoruhodné, že Hummel venoval skladbu Madame la Princesses Royal de Dännemarc, čo naznačuje – ako nám Júlia Urdová prezrádza vo svojom vynikajúcom texte v booklete CD –, že „predstavuje spomienku na [Hummelov] pobyt

na kráľovskom dvore v Kodani v r. 1790“ počas jeho veľkolepého debutového turné po Európe v rokoch 1788–1793. Táto sonáta je špecifická aj významnou úlohou, ktorú udeľuje virole. Väčšina skladieb pre klavír a ďalší nástroj, ktoré boli napísané v 18. storočí, boli v zásade sprevádzané klavírne sonáty, v ktorých klavír preberal vedúcu úlohu a iné nástroje boli vedľajšie, alebo dostali označenie *ad lib.*, čo znamenalo, že ich bolo možné úplne vynechať. Toto platí do istej miery aj pre prvé dve sonáty z opusu č. 5, ale nie pre tretiu, ako nám Hummel prezrádza už v názve: *Trois Sonates pour le Piano-Forte. Les deux premieres avec Accompagnement d'un Violon, la troisième avec Alta Viola obligé*. Inými slovami, Violová sonáta op. 5 je vskutku dielo pre dvoch rovnocenných partnerov a tieto dva party nádherne hrajú violistka Júlia Urdová a klaviristka Júlia Stahl Novosedlíková.

Prvá časť *Allegro moderato* prebieha v klasickej allegrovej sonátovej forme *da capo*. Krátka trojtaktová pasáž v úvodnom štýle predohry sa v klavíri začína pôvabnou melódiou v pravej ruke, ktorú sprevádza jednoduchá figúra v podobe Albertiho basu v ľavej ruke. Tento úvod čoskoro imituje viola a oba nástroje rozvinú skutočnú „konverzáciu“, ako sa často v tej dobe hovorilo komornej hudbe, kde má každá strana dostatok príležitostí preukázať svoju virtuositu. Časť sa uzatvára spoločnou akordickou hrou oboch nástrojov, pripomínajúcou úvod skladby.

Druhá časť *Adagio e cantabile* odhaľuje Hummelov lyrický talent. Tu Urdová a Stahl Novosedlíková dostávajú rovnocenné šance preukázať svoje výrazové a virtuózne schopnosti, pričom Hummel využíva

príležitosť udeliť klavíru o niečo kvetnatejšiu ornamentáciu, napríklad v minikadencii, ktorá vedie k návratu hudobného materiálu úvodného ronda. Tento virtuózný belkantový štýl skladby využíva oveľa viac vo svojich neskorších kompozíciách.

Záverečná časť je krásnym *Random* v štýle Haydna, s ktorým sa Hummel stretol v Londýne počas svojho debutového turné a po návrate do Viedne uňho študoval. Podobné rondá písal Hummel neskôr ako závery mnohých svojich klavírnych trií. Na Haydna mladý zázračný talent z Bratislavy zapôsobil natoľko, že ho odporučil ako svojho nasledovníka v Eisenstadte. Som presvedčený, že by túto *Violovú sonátu* schválil a obaja – Haydn i Hummel –, by boli potešení jej interpretáciou, ktorú nám v nahrávke ponúkli Júlia Urdová a Júlia Stahl Novosedlíková.

MARK KROLL

Preklad: Katarína Godárová

Koncerty

Rozhovory

Hudobné divadlo

Recenzie CD a kníh

Archív HŽ od r. 1969

Hudobný život vychádza v Hudobnom centre

Michalská 10, 815 36 Bratislava

IČO 00 164 836

Zapísané v zozname periodickej tlače MK SR pod ev. číslom
EV 3605/09

ISSN 2729-7586

Názory a postoje vyjadrené v uverejnených textoch nie sú
stanoviskom redakcie ani vydavateľa.

Redakcia si vyhradzuje právo redakčne upravovať a krátiť
objednané i neobjednané rukopisy.